

ΑΣ ΚΑΝΟΥΜΕ ΜΙΑ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ 2

(α) Σημειώστε το μέτρο του τραγουδιού, στην αρχή, αμέσως μετά το κλειδί του Σολ.

(β) Σε ποιο χορευτικό ρυθμό είναι γραμμένο το τραγούδι;

1. Λε - μω - ρέ λε - μο - νά - κι μου - ρω - δά - το. Λε - μο - νά - κι
 2. Μη, μω - ρέ μην πα - ρα - μου - ρί - ζεις τό - σο. Μην πα - ρα - μου -
 3. Κιαν μω - ρέ κιαν - νυ - χτώ - σεις, πα - λι - κά - ρι κιαν νυ - χτώ - σεις -

μου - ρω - δά - το κιαν' το πε - ρι - βό - λια - φρά - το.
 ρί - ζεις τό - σο και με κά - νεις και νυ - χτώ - σω.
 πα - λι - κά - ρι κά - τσε νά - βγει το φεγ - γά - ρι.

(γ) Σε ποια μορφή είναι γραμμένο το τραγούδι;

Ενορχήστρωση

(α) Να εκτελέσετε με μουσικά όργανα τάξης το πρώτο μέρος του δημοτικού τραγουδιού "Το λεμονάκι" (β) Να εκτελέσετε με μουσικά όργανα τάξης το πρώτο μέρος και να τραγουδήσετε το δεύτερο μέρος.

φωνή
αυλοί

1. Λε - μω - ρέ λε - μο - νά - κι μου - ρω - δά - το.

Ευλόφωνο

τρίγωνο

Wood Blocks

ταμπουρίνο

5

φωνή
αυλοί

Λε - μο - νά - κι μου - ρω - δά - το
 κιαν' το πε - ρι - βό - λια - φρά - το.

Ευλόφωνο

τρίγωνο

W. Bl.

ταμπουρίνο

ΑΣ ΚΑΝΟΥΜΕ ΜΙΑ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ 2

ΑΚΡΟΑΣΗ Ενώ ακούτε την "Εισαγωγή" από τη όπερα Κάρμεν (Carmen) του Ζωρζ Μπιζέ (Georges Bizet): να συμπληρώνετε το πιο κάτω φύλλο ακρόασης.

Εισαγωγή Από την όπερα "Κάρμεν" (Carmen)

Συνθέτης: Ζωρζ Μπιζέ (Georges Bizet)

Georges Bizet (1838 - 1875) (βλ. Α' ενότητα μαθ. 1). Το πιο γνωστό του έργο είναι η όπερα "Κάρμεν", ένα αριστούργημα γεμάτο πάθος και ζωντανία.

Κάρμεν. Όπερα σε 4 πράξεις, σε λιμπρέτο των Μείγικ και Αλεβί, βασισμένη στο ομώνυμο μυθιστόρημα του Μεριμέ. Γράφτηκε το 1875.

Υπόθεση. Η υπόθεση διαδραματίζεται στη Σεβίλλη, στη Βόρεια Ισπανία. Η Κάρμεν μια όμορφη τσιγγάνα που εργάζεται σε ένα εργοστάσιο τσιγάρων, είναι μια γυναίκα συναισθηματικά ελεύθερη. Αναγκάζει τον αξιωματικό Ντον Χοσέ να προδώσει το καθήκον του για να την ακολουθήσει και στο τέλος, μην αντέχοντας την εγκατάλειψη, να τη σκοτώσει.

Εισαγωγή (Overture). Στην εισαγωγή ακούγονται μουσικά θέματα τα οποία ο συνθέτης χρησιμοποιεί αργότερα στην όπερα. Έτσι δημιουργείται από την αρχή ο χαρακτήρας και η ατμόσφαιρα του έργου.

Φύλλο Ακρόασης

Ακούστε πρώτα τα πιο κάτω θέματα, το κάθε ένα ξεχωριστά και έπειτα ακούστε το έργο.

Θέμα Α. Είναι η μουσική των ταυρομάχων την ώρα που μπαίνουν στην αρένα (στρατιωτικά τύμπανα, δίσκοι και τρίγωνο).

Το Θέμα Β είναι αντίθετο σε χαρακτήρα από το Θέμα Α.

Το **Θέμα Γ** ακούγεται από τις τρομπέτες και τα τρομπόνια και είναι το θέμα του ταυρομάχου Εσκαμίλλο.

1. Ενώ ακούτε το έργο, σημειώνετε τα θέματα με τη σειρά που τα ακούτε.

.....

2. Σε ποια μορφή είναι γραμμένη η "Εισαγωγή" στην όπερα "Κάρμεν" του Ζωρζ Μπιζέ;

.....

**Η ΈΝΟΤΗΤΑ:
ΣΧΕΔΙΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΤΕΛΙΚΟ "ΠΡΟΤΖΕΚΤ"
ΘΕΜΑ: ΤΟ ΝΕΡΟ**

1 α. Το νερό

1 β. Το νερό

1 γ. Το νερό

1 δ. Το νερό. Τελική Παρουσίαση

Η΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΣΧΕΔΙΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΤΕΛΙΚΟ "ΠΡΟΤΖΕΚΤ"

1 α. Το νερό

Λέξεις Κλειδιά: Υδραυλις, Τύμπανα νερού, Γκονγκ νερού, Προγραμματική Μουσική, Μωρίς Ραβέλ, "Παιχνίδια του νερού", Λούντβιχ βαν Μπετόβεν, " Η καταιγίδα".

Το νερό σε στερεά (παγόβουνο), υγρή (θάλασσα) και αέρια (υδρατμοί στην ατμόσφαιρα) μορφή.

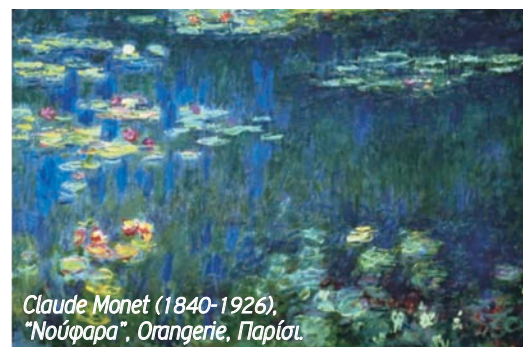
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

Το νερό είναι ίσως το πολυτιμότερο αγαθό που μας παρέχει η φύση. Σκεπάζει τα 70% του πλανήτη μας. Οι άνθρωποι και τα ζώα έχουν στο σώμα τους 60-70% νερό, ενώ στα κύτταρα το νερό φθάνει μέχρι και στα 90%. Απαντάται και στις τρεις μορφές στη γη: στερεή (πάγος, χιόνι), υγρή (νερό πηγών, ποταμών, θαλασσών) και αέρια (υδρατμοί στην ατμόσφαιρα). Στην υγρή του μορφή μας ξεδιψά και μας δροσίζει, μπορεί όμως να παφλάζει, να μας πιτσιλίζει και να μας βρέχει.

Η λέξη νερό προέρχεται από τη βυζαντινή/αρχαία ελληνική (και καθαρεύουσα) φράση **νηρόν (νεαρόν) ύδωρ**, το οποίο σήμαινε φρέσκο νερό, δηλαδή νερό που μόλις βγήκε από την πηγή.

Το νερό, ως πηγή έμπνευσης στη μουσική δημιουργία.

Το νερό αποτελεί πηγή έμπνευσης για πολλούς καλλιτέχνες (ζωγράφους, ποιητές, λογοτέχνες, γλύπτες). Πολλοί συνθέτες εμπνεύστηκαν από τον ήχο του ρυακιού, της βροχής που πέφτει στο έδαφος ή στα φύλλα των δέντρων, τον ήχο των κυμάτων της θάλασσας κ.λπ. Το νερό είναι ακόμα και χώρος στον οποίο γίνονταν παραστάσεις (γόνδολες στη Βενετία, βάρκες στον Τάμεση κ.ά.).

Claude Monet (1840-1926), "Νούφαρα", Orangerie, Παρίσι.

ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΜΕ ΝΕΡΟ

Υδραυλις

Είδος μουσικού οργάνου που χρησιμοποιούσε νερό και λειτουργούσε με υδραυλική πίεση. Η υδραυλις ήταν μηχανικό αερόφωνο όργανο της αρχαιότητας με ισχυρό και οξύ ήχο. Χρησιμοποιείτο, στα θεάματα του ιπποδρόμου και στην εκτέλεση στρατιωτικής μουσικής. Η υδραυλις (ή ύδραυλος), το λεγόμενο όργανο του νερού, ήταν επινόηση και εφεύρεση του μηχανικού Κτησίβιου του Αλεξανδρέα, και κατασκευάστηκε στην Αλεξάνδρεια τον 3ο αι. π.Χ. Χαρακτηριστικό γνώρισμα του οργάνου αυτού ήταν το υδραυλικό σύστημα πάνω στο οποίο βασιζόταν για να λειτουργήσει, καθώς αυτό ήταν υπεύθυνο για την παραγωγή, κίνηση και ρύθμιση της πίεσης του αέρα, ο οποίος διοχετευόταν στους αυλούς μέσω βαλβίδων.

Τύμπανα Νερού

Χρησιμοποιούνται σε διάφορες κοινωνίες και πολιτισμούς. Ένα τέτοιο τύμπανο χρησιμοποιείται από ιθαγενείς της Αμερικής. Αποτελείται από ένα τύμπανο το οποίο βρίσκεται μέσα σε ένα άλλο τύμπανο. Το εσωτερικό τύμπανο είναι γεμάτο με διάφορες ποσότητες νερού, ώστε να επηρεάζεται η χροιά και το ύψος του ήχου. Σε μερικές περιοχές της Αφρικής και της Νέας Γουινέας, τοποθετούν κοίλες κολοκύθες με νερό σε πιο μεγάλα δοχεία και τα κτυπούν με διάφορα πλήκτρα ή με τα χέρια τους.

Γκονγκ Νερού

Μπορούμε να κτυπήσουμε ένα συνηθισμένο γκονγκ ή ταμ-ταμ και αμέσως να το κατεβάσουμε μέσα σε ένα κουβά με νερό. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να χαμηλώνει το ύψος του ήχου. Με τον ίδιο τρόπο, μπορεί κάποιος να κτυπήσει ένα συνηθισμένο γκονγκ ή ταμ-ταμ μέσα στο νερό και αμέσως μετά να το βγάλει από το νερό, ώστε να ψηλώσει ο ήχος.

Προγραμματική Μουσική

Ενόργανη μουσική που αφηγείται μια ιστορία, απεικονίζει λογοτεχνικές ιδέες ή αναπαριστά ζωγραφικές σκηνές.

Τραγούδι

Σε όλους τους πολιτισμούς υπάρχουν τραγούδια που γράφτηκαν για το νερό ή εμπνεύστηκαν από τους ήχους του νερού. Να τραγουδήσετε το πιο κάτω ελληνικό δημοτικό τραγούδι: Ένα νερό κυρά Βαγγελιώ

1. Έ - να νε - ρό, κυ - ρά Βαγ - γε - λιώ, έ - να νε - ρό, κρύ - ό νε - ρό Έ - ό νε - ρό
 2. Πο - τί - ζει κιέ, κυ - ρά Βαγ - γε - λιώ, πο - τί - ζει κιέ - ν'α - γιό - κλι - μα. Πο - γιό - κλι - μα.
 3. Α - πό ψη - λά, κυ - ρά Βαγ - γε - λιώ, α - πό ψη - λά γκρε - μί - ζε - ται Α - μί - ζε - ται.

6
 Κια - πό πού - θε κα - τε - βαι - νει, Βαγ - γε - λιώ μου παι - νε - μέ - νη
 Ό - που κά - νει το στα - φύ - λι σαν της Βαγ - γε - λιώς τα χει - λη.
 Σε πε - ρι - βό - λά - κι μπαί - νει, Βαγ - γε - λιώ μουη παι - νε - μέ - νη

ΤΕΛΙΚΟ ΠΡΟΤΖΕΚΤ

"Παιχνίδια του Νερού", για πιάνο "Jeux d'eau"

Συνθέτης: Μωρίς Ραβέλ (Maurice Ravel) (Γάλλος, 1875-1937).
(βλ. Β' ενότητα).

Το έργο είναι ένα δεξιοτεχνικό έργο για πιάνο. Γράφτηκε το 1901 και διακρίνεται για τις πιανιστικές καινοτομίες του συνθέτη. Περιγράφει τον ήχο του νερού.

ΑΚΡΟΑΣΗ "Η Καταιγίδα" IV κίνηση από τη Συμφωνία αρ. 6 "Ποιμενική".
Συνθέτης: Λούντβιχ βαν Μπετόβεν (Ludwig van Beethoven, 1770-1827).

Ο Μπετόβεν και η Φύση (1919)
Πίνακας του Ν. C. Wyeth (1882-1945).

Ο Μπετόβεν αγαπούσε πολύ τη φύση και γι αυτό επισκεπτόταν πολύ συχνά την εξοχή. Την "Ποιμενική Συμφωνία" την έγραψε το 1807/1808 σε ηλικία 37 χρόνων, όταν η κώφωσή του προχωρούσε με πολύ γρήγορο ρυθμό. Δεν μπορούσε να ακούσει τις φωνές των πουλιών, το θρόισμα των φύλλων ή το ψιθύρισμα του ανέμου στα δέντρα. Ένοιωθε όμως έντονα μέσα του τη φωνή του ανέμου, το τραγούδι που λένε τα σύννεφα, τις μελωδίες που συγκλονίζουν ουρανό και γη. Τραγουδά στη μουσική του τις δυνάμεις της φύσης αλλά και τις απλές χαρές των χωρικών. «Με ρωτάς από πού παίρνω τις ιδέες μου», είπε κάποτε ο Μπετόβεν σε ένα φίλο του. «Δεν μπορώ να σου πω ακριβώς... Ο,τιδήποτε θα μπορούσε να εμπνεύσει έναν ποιητή... έξω στον καθαρό αέρα, στα δάση, ενώ περπατώ αργά τη νύχτα ή νωρίς το πρωί... Τις αρπάζω στα χέρια μου, τις μεταφράζω σε ήχους που τριγυρίζουν έντονα γύρω μου μέχρι να τις γράψω σαν νότες στο χαρτί...»

“ Η Καταιγίδα” 4η κίνηση, Allegro

Φύλλο Ακρόασης

1. Με τρομακτική μανία έρχεται η καταιγίδα.
2. Μια μακρινή βροντή ακούγεται στα βιολοντσέλα και στα κοντραμπάσα.
3. Οι πρώτες σταγόνες της βροχής ακούγονται στα βιολιά.
4. Όλα τα μέσα της ορχήστρας χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν συγκλονιστικά τις αστραπές και τις βροντές.
5. Τα 2 τρομπόνια και το πίκολο με τους διαπεραστικούς τους ήχους μιμούνται το μανιασμένο άνεμο. Ιδιαίτερα πετυχημένο είναι το σφύριγμα του αέρα (στα φλάουτα και στα πίκολο) και τα ζιγκ-ζαγκ της αστραπής (στα έγχορδα).
6. Τέλος, με τρέμολο στα έγχορδα και ήχους που γίνονται διαρκώς πιο ασθενικοί - σχεδόν ψιθυριστοί η ορμητική αλλά σύντομη καταιγίδα απομακρύνεται.
7. Πέφτουν οι τελευταίες σταγόνες της βροχής.
8. Οι ουρανοί καθαρίζουν, ο ήλιος λάμπει και το φλάουτο εκτελεί μια κλίμακα που οδηγεί στον ύμνο του βοσκού. Τα ζώα που έχουν βγει από τις φωλιές τους, οι άνθρωποι και γενικά όλα τα πλάσματα της φύσης, ευχαριστούν το Δημιουργό με έναν ύμνο.

Gewitter, Sturm

Allegro *d. so*

Piccolo

Flöte I

Oboe I

Klarinette in B II

Fagot I

Horn in F I

Trompete in Es II

Pauken in F und c

Posaune I

Violine I

Violine II

Viola

Violoncello, Kontrabaß

Η' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΣΧΕΔΙΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΕΛΙΚΟ "ΠΡΟΤΖΕΚΤ" 1 β. Το νερό - η θάλασσα

Λέξεις Κλειδιά: Έντβαρντ Γκρίνγκ, "Η επιστροφή του Πέερ Γκυντ - Καταιγίδα στη θάλασσα" (Πέερ Γκυντ).

Τραγούδι

Να τραγουδήσετε το ελληνικό δημοτικό νησιώτικο τραγούδι "Μάουκας".

Μάουκας

1. Θα πάρω μια ψα -
2. Θα πά' να βρω το

7
ρό βαρ - κά το μωρό μου θα πά-ρω μια ψα - ρό βαρ - κα να πα' να
Μά ου - κά το μωρό μου Θα πά' να βρω το Μά ου - κα Μα-ζί του

14
βγω στην Πά - ρο να πα' να βγω στην Πά - ρο
να κα - λά - ρω θα πα' να βγω στην Πά - ρο

18

3. Που έχει μέσ' το τσούρμο του το μωρό μου,
που έχει μέσ' στο τσούρμο του
όλο λεβέντες νέοι, όλο λεβέντες νέοι.

4. Παριώτες και Τσιπιδιανοί το μωρό μου,
Παριώτες και Τσιπιδιανοί
κι' άλλοι Ναουσαίοι, όλο λεβέντες νέοι.

Ενορχήστρωση

Να εκτελέσετε με μουσικά όργανα τάξης το δεύτερο μέρος του ελληνικού δημοτικού νησιώτικου τραγουδιού "Μάουκας":

φωνή
αυλοί

γκλόνκεσιπιήλ

ξυλόφωνο

μαράκες

ντέφι

1. να πά' να βγω στην Πά-ρο να πά' να βγω στην Πά-ρο.
2. Μα-ζί του να κα-λά-ρω, θα πά' να βγω στην Πά-ρο.

ΑΚΡΟΑΣΗ "Η επιστροφή του Πέερ Γκυντ. Καταιγίδα στη θάλασσα" από το έργο "Πέερ Γκυντ" (Peer Gynt), Σουίτα αρ.2

Συνθέτης: Έντβαρντ Γκρίνγκ (Edvard Grieg), Νορβηγός, 1843-1907

(πίνακας του John Constable,
1776-1837)

Το έργο "Πέερ Γκυντ" του Νορβηγού εθνικού συνθέτη Έντβαρντ Γκρίνγκ είναι βασισμένο στο ομώνυμο θεατρικό έργο του Ερρίκου Ίψεν. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα, το οποίο είναι παρμένο από την τελευταία πράξη του έργου, ο Πέερ Γκυντ, ύστερα από πολλές περιπλανήσεις και περιπέτειες, γέρος πια, επιστρέφει στην πατρίδα του τη Νορβηγία. Έπειτα από μια δυνατή καταιγίδα το καράβι ναυαγεί έξω από τις ακτές της Νορβηγίας. Ο Πέερ καταφέρνει να αρπάξει μια σανίδα και να σωθεί.

ΤΕΛΙΚΟ ΠΡΟΤΖΕΚΤ

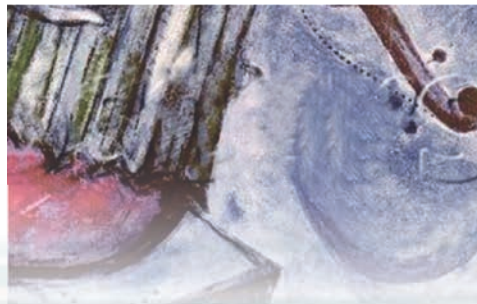

Φύλλο Ακρόασης

Η κίνηση ξεκινά με το πιο κάτω θέμα:

Φανταστείτε τα θεόρατα κύματα να κτυπούν με δύναμη το καράβι από όλες τις με-
ριές και ακούστε τα σφυρίγματα του ανέμου. Προσπαθήστε να ξεχωρίσετε το διά-
λογο μεταξύ του πίκολο και των εγχόρδων. Τέλος, ύστερα από τα τελευταία δυνατά
κτυπήματα, φανταστείτε τη γαλήνια πια, αλλά γεμάτη συντρίμμια, θάλασσα.

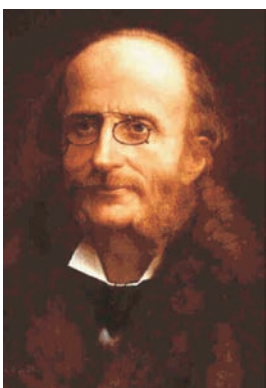
Η Ή ΕΝΟΤΗΤΑ: ΣΧΕΔΙΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΕΛΙΚΟ "ΠΡΟΤΖΕΚΤ" 1 γ. Το νερό

Λέξεις Κλειδιά: "Βαρκαρόλα", Ζακ Όφφενμπαχ, Τα παραμύθια του Χόφμαν, Γκυόργκι Λιγκέτι, "Ατμόσφαιρες".

ΑΚΡΟΑΣΗ 1 " Βαρκαρόλα", από την όπερα "Τα παραμύθια του Χόφμαν"
Συνθέτης: Ζακ Όφφενμπαχ (Jacques Offenbach, 1919 - 1880).

Όφφενμπαχ το 1860

Ο Ζακ Όφφενμπαχ (Jacques Offenbach, 1819-1880) ήταν Γάλλος (γερμανικής καταγωγής) συνθέτης και βιολοντσελίστας της ρομαντικής εποχής. Υπήρξε ένας από τους μεγαλύτερους συνθέτες του μουσικού είδους της οπερέτας και ένας από τους προδρόμους της σύγχρονης μουσικής κωμωδίας. Πολλές από τις συνθέσεις του παραμένουν και σήμερα δημοφιλείς. Το έργο που τον έκανε παγκόσμια γνωστό ήταν η όπερα "Ο Ορφέας στον Άδη" με το γνωστό "Καν-καν" (βλ. Β' ενότητα). "Τα παραμύθια του Χόφμαν" ήταν η τελευταία όπερα του συνθέτη η οποία λόγω του θανάτου του έμεινε ημιτελής και ολοκληρώθηκε από το φίλο του Ερνέστ Γκιρό (Ernest Guiraud) και παρουσιάστηκε το 1881.

Η υπόθεση. Ο νεαρός ποιητής Χόφμανν είναι ερωτευμένος με την τραγουδίστρια Στέλλα. Πνίγει τον καημό του σε ένα καπηλειό μαζί με τον υπηρέτη του, τον Νίκλαους και αρχίζει να εξιστορεί τους τρεις αποτυχημένους έρωτές του. Ο τρίτος έρωτας του Χόφμανν είναι η Τζουλιέτα. Η εξιστόρηση παρουσιάζεται στην τέταρτη πράξη του έργου και διαδραματίζεται στα κανάλια της Βενετίας, σε ένα παλάτσο. Ο Νίκλαους και η Τζουλιέτα τραγουδούν τη φημισμένη Βαρκαρόλα "Νύχτα της αγάπης" στο ξεκίνημα της τέταρτης πράξης, ενώ παρακολουθούν τις γόνδολες να διασχίζουν το κανάλι.

Τραγούδι

Να τραγουδήσετε με νότες (σοφλέζ) το βασικό θέμα της "Βαρκαρόλας":

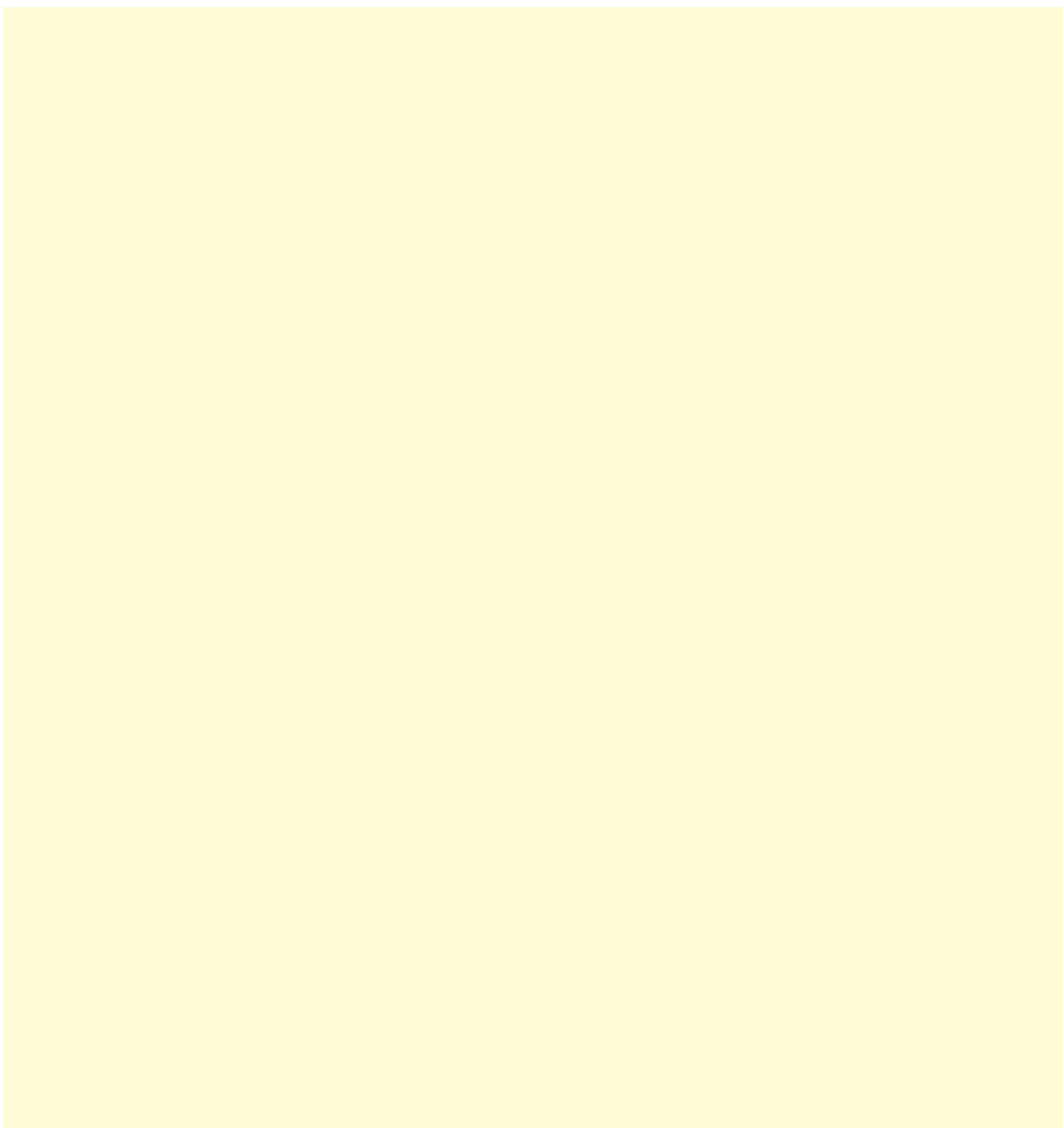
The musical notation shows the first two staves of the 'Barcarolle' theme. The first staff starts with a treble clef and a 6/8 time signature. It contains the following guitar chords: C, G, G, C, and ends with 'Fine'. The second staff starts with a bass clef and contains the following guitar chords: C, F, G, F, G, F, C, and ends with 'D.C. al Fine'.

**Η ΈΝΟΤΗΤΑ: ΣΧΕΔΙΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΤΕΛΙΚΟ "ΠΡΟΤΖΕΚΤ"
1 δ. Το νερό. Τελική Παρουσίαση**

ΤΕΛΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΟΥ "ΠΡΟΤΖΕΚΤ"

Για την τελική παρουσίαση των εργασιών του "Πρότζεκτ" σας μπορείτε να ακολουθήσετε κάποιες εισηγήσεις στο Τετράδιο Εργασιών.

ΟΡΟΙ/ΣΥΜΒΟΛΑ/ΕΝΝΟΙΕΣ

Ελληνικοί

Αλλοιώσεις: Η **Δίεση (#)** πριν από ένα φθογγόσημο υπονοεί όξυνση κατά ένα ημιτόνιο. Η **Υφηση (b)** πριν από ένα φθογγόσημο υπονοεί βάρυνση κατά ένα ημιτόνιο. Η **Αναίρεση (h)** ακυρώνει την ισχύουσα αλλοίωση. Αυτές οι τυχαίες αλλοιώσεις ισχύουν κατά κανόνα για ένα μέτρο. Αν πρέπει να ισχύσουν για ολόκληρο το κομμάτι, τότε τοποθετούνται στην αρχή κάθε πενταγράμμου ως **οπλισμός**. (Γ' ενότητα, "As κάνουμε μια Επανάληψη 1")

Αντιφωνία. Όταν δύο μέρη χορού ψάλλουν ή τραγουδούν διαδοχικά το ένα σε απάντηση του άλλου. (Α' ενότητα, "Διάλογοι στην ήπειρο του ρυθμού").

Βαλς. Το βαλς είναι ένας ιδιαίτερα αγαπητός ευρωπαϊκός χορός σε τριμερές μέτρο. Οι συνθέτες χρησιμοποίησαν το ρυθμό του χορού αυτού σε έργα συμφωνικής μουσικής και μουσικής δωματίου, αλλά και σε απλά δημοφιλή τραγούδια. (ΣΤ' ενότητα, "Χορεύω ευρωπαϊκά. Το βαλς")

Βαρκαρόλα. Τραγούδι ή ενόργανη σύνθεση όπου το σύνθετο μέτρο 6/8 θυμίζει το λίκνισμα της βάρκας και τα τραγούδια των γονδολιέρηδων της Βενετίας. (Η' ενότητα Σχέδιο Συνθετικής εργασίας "Πρότζεκτ". "Το νερό")

Βυζαντινή αντιφωνία. Η βυζαντινή αντιφωνία και ίσως και οι ρίζες του χαρακτηρισμού αυτού συναντώνται σε μια επιστολή του Πλινίου του νεότερου προς τον Αυτοκράτορα Τραϊανό, το 112 μ.Χ. περίπου, στην οποία ο Πλίνιος αναφέρει την πρωινή σύναξη των χριστιανών που ψάλλουν αντιφωνικά. Από τον Δ' αιώνα είχαν διαμορφωθεί δύο τρόποι ψαλμωδίας: α) **αντιφωνικός**, όπου το εκκλησίασμα χωρίζεται σε δύο μέρη και ψάλλει διαδοχικά. β) **καθ' υπακοήν** όπου ένας προΐστατο και οι άλλοι απαντούσαν. Δηλαδή άρχιζε ο ψάλτης και τελείωνε ο λαός.

Γκλισσάντι (Glissandi). Ανιούσα ή κατιού-

σα σειρά από συνεχόμενες νότες που ενώνουν δύο κύριους φθόγγους. (Α' ενότητα, "Ανακαλύπτω τη φωνή")

Διμερής μορφή. Στην κυριολεξία σημαίνει φόρμα σε δύο μέρη, η οποία συμβολίζεται με Α Β ή Α Α Β Β. Στην απλή διμερή μορφή συνήθως δεν παρατηρούνται μεγάλες αντιθέσεις μεταξύ του μελωδικού και ρυθμικού υλικού που χρησιμοποιεί ο συνθέτης στα δύο μέρη της σύνθεσης. Σε μεγάλα όμως έργα που είναι σε διμερή μορφή, ο συνθέτης επιδιώκει να έχει μελωδικό και ρυθμικό υλικό με αντίθετο χαρακτήρα για να μπορεί να έχει περισσότερες επιλογές στον τρόπο με τον οποίο χειρίζεται το υλικό αυτό (Δ' ενότητα, "Α, Β στη σειρά").

Ελλιπές Μέτρο. Είναι το πρώτο μέτρο μιας σύνθεσης που αρχίζει με ένα, δύο ή περισσότερους άτονους φθόγγους πριν από την εμφάνιση του πρώτου τονισμένου (ισχυρού) ήχου. Το ελλιπές μέτρο έχει συνήθως μόνο το χρόνο της άρσης ή τμήμα του. Στις κλασικές συνθέσεις αυτή η χρονική έλλειψη συμπληρώνεται στο τελευταίο μέτρο. Αν, για παράδειγμα, ο χρόνος είναι τετραμερής και το πρώτο μέτρο χρησιμοποιεί ένα χρόνο, το τελευταίο μέτρο, πρέπει να περιέχει τρεις χρόνους αντί για τέσσερις. (Δ' ενότητα "Τί-κε-τα-κε")

Εμβατήριο (αγγλ. March, γαλλ. Marche, γερμ. Marsch, ιτ. Marcia). Μουσικό κομμάτι που συνοδεύει και συγχρονίζει το ρυθμικό βηματισμό ομάδας ανθρώπων. Υπάρχουν διάφορα είδη εμβατηρίων ανάλογα με το σκοπό για τον οποίο χρησιμοποιούνται όπως Στρατιωτικά, Πένθιμα, Γαμήλια και Θριαμβευτικά. (Ε' ενότητα, "Ταξίδι με τη μουσική. Ταξίδι στο παρελθόν 2")

Ημιτόνιο (μισός τόνος). Το μικρότερο διάστημα στη συγκεκριμένη κλίμακα μεταξύ δύο συνεχών βαθμίδων, π.χ. ΜΙ-ΦΑ, ΣΙ-ΝΤΟ. (Β' ενότητα, "Ανεβαίνω τη σκάλα")

Καλαματιανός. Ο καλαματιανός είναι ένας από τους πιο γνωστούς και αγαπητούς Ελληνικούς παραδοσιακούς χορούς. Αρκετά γνωστά μας τραγούδια είναι γραμμένα σε ρυθμό Καλαματιανού. Πολλοί Έλληνες συνθέτες χρησιμοποίησαν το ρυθμό αυτό σε έργα τους για ορχήστρα, σόλο όργανα ή μουσική δωματίου. (ΣΤ' ενότητα, 1α "Χορεύω Ελληνικά 1. Καλαματιανός")

Κανόνas. Μια σύνθεση με δύο ή περισσότερες φωνές, όπου η κάθε φωνή τραγουδά ή παίζει την ίδια μελωδία με τις άλλες, αλλά με χρονική διαφορά έναρξης μεταξύ τους. (Β' ενότητα, 1β, "Επιμένω μουσικά 2")

Κλίμακα (Σκάλα). Είναι μια σειρά από μουσικούς ήχους/φθόγγους που ο αριθμός τους ποικίλλει από κλίμακα σε κλίμακα. Οι νότες κάθε μουσικής κλίμακας, έχουν ένα συγκεκριμένο τρόπο διάταξης. Η διάταξη αναφέρεται κυρίως σε ηχητικές αποστάσεις στις οποίες οφείλεται το μοναδικό άκουσμα κάθε κλίμακας. Διαφορετικές κλίμακες χρησιμοποιούνται από τους διάφορους λαούς ως βάση για τη δημιουργία της μουσικής τους. Υπάρχουν κλίμακες που στην παράδοση των λαών εκφράζουν χαρά, λύπη, περηφάνια, αυστηρότητα, μεγαλοπρέπεια, σεμνότητα κ.λπ. (Β' ενότητα, 3 "Ανεβαίνω τη σκάλα")

Πώς βρίσκουμε την τονικότητα ενός μουσικού κομματιού γραμμένου σε μείζονα κλίμακα. Ο οπλισμός μας βοηθά να βρούμε την κλίμακα στην οποία είναι γραμμένο ένα κομμάτι. Όταν δεν υπάρχει οπλισμός στο πεντάγραμμο το κομμάτι είναι γραμμένο στην κλίμακα της Ντο μείζονος. Όταν έχουμε διέσεις στον οπλισμό, η αμέσως ψηλότερη νότα που ακολουθεί την τελευταία διέση του οπλισμού, δίνει το όνομά της στην κλίμακα, διότι η νότα αυτή είναι η τονική της κλίμακας. Για παράδειγμα, όταν υπάρχει μια διέση (Φα#) στον οπλισμό, η νότα που έρχεται αμέσως μετά τη Φα# είναι η Σολ. Άρα το κομμάτι αυτό βρίσκεται στην κλίμακα της Σολ μείζονος, που έχει για τονική τη νότα Σολ. Όταν το κομμάτι έχει **υφέσεις** στον οπλισμό, η νότα που βρίσκεται 4 νότες πιο κάτω από την τελευταία

ύφεση του οπλισμού δίνει το όνομα στην κλίμακα, διότι η νότα αυτή είναι η τονική της κλίμακας. Για παράδειγμα, όταν υπάρχει μια ύφεση στο κλειδί (Σιβ), η τελευταία ύφεση είναι η Σιβ. Η 4η νότα κάτω από αυτό τη Σιβ είναι η Φα (Σι, Λα, Σολ, Φα). Επομένως, το κομμάτι βρίσκεται στην κλίμακα της Φα μείζονος, που έχει για τονική τη νότα Φα (*Μανώλη Καλομοίρη "Τα Θεωρητικά της Μουσικής". Τεύχος Πρώτο*).

Κλίμακα Ελάσσων Αρμονική. Μια σειρά από φθόγγους οι οποίοι προχωρούν βηματικά ανεβαίνοντας και κατεβαίνοντας μέσα σε μια οκτάβα. Η κλίμακα της αρμονικής ελάσσονος έχει τρία ημιτόνια μεταξύ των βαθμίδων 2ης και 3ης, 5ης και 6ης, 7ης και 8ης καθώς επίσης και ένα τριημιτόνιο (αυξημένη 2α) μεταξύ της 6ης και 7ης βαθμίδας. (ΣΤ' ενότητα, 1α "Χορεύω Ελληνικά 1. Καλαματιανός").

Πώς βρίσκουμε την τονικότητα ενός μουσικού κομματιού γραμμένου σε ελάσσονα κλίμακα. Όταν σε μια μελωδία η 7η βαθμίδα είναι ψηλότερη κατά μισό τόνο της αντίστοιχης βαθμίδας στη σχετική μείζονα, τότε η μελωδία είναι γραμμένη στον ελάσσονα τρόπο. Π.χ. αν σε μια μελωδία δεν υπάρχει οπλισμός, αλλά η νότα Σολ είναι διέση, τότε το κομμάτι δεν είναι στην κλίμακα της Ντο μείζονος αλλά στην κλίμακα της Λα ελάσσονος (*Μανώλη Καλομοίρη "Τα Θεωρητικά της Μουσικής", Τεύχος Πρώτο*).

Πεντατονική Κλίμακα. Κλίμακα με ιδιαίτερο χρώμα. Αποτελείται από πέντε φθόγγους. Η κλίμακα συναντάται σε λαϊκή μουσική πολλών χωρών (ουγγρική, νέγρικη, ινδιάνικη, σκοτσέζικη, ηπειρώτικη, αφρικάνικη, γιαπωνέζικη, κινέζικη, ινδική, κ.τ.λ.). Χρησιμοποιήθηκε ήδη από το 2000 π.Χ. Βρίσκεται εύκολα, αν κάποιος παίζει στο πιάνο, πέντε μαύρα πλήκτρα διαδοχικά. (Β' ενότητα, 2α, "Μουσική σε πέντε τόνους 1")

Κοντσέρτο. Έργο στο οποίο το σολιστικό όργανο έρχεται σε διαρκή ανταγωνιστικό διάλογο με την ορχήστρα. Το κλασικό κον-

τσέρτο έχει τρεις κινήσεις και το χαρακτηριστικό του στοιχείο είναι η κατέντζα (στο τέλος της πρώτης ή άλλης κίνησης). Η κατέντζα είναι το πιο δύσκολο/ δεξιολογικό μέρος του κοντσέρτου βασισμένο σε θέματα που ακούστηκαν προηγουμένως. Στην κατέντζα, ο εκτελεστής επιδεικνύει τη δεξιολογία του. (Δ' ενότητα, 4 "Μουσική σε κύκλο").

Κορώνα. Το σημείο που υποδηλώνει ότι ο φθόγγος ή η παύση που σημειώνονται έτσι πρέπει να κρατηθούν περισσότερο σε διάρκεια σύμφωνα με το κριτήριο του εκτελεστή. (Ε' ενότητα, 1β, "Ταξιδεύω με τη μουσική. Ταξίδι στο παρελθόν 2")

Λειτουργία. Ως μουσικό είδος πρόκειται για τη θεία λειτουργία της Καθολικής Εκκλησίας και είναι στα Λατινικά. Είναι γραμμένη για χορωδία χωρίς τη συνοδεία οργάνων (a capella) είτε για χορωδία, σολίστ, ορχήστρα, ή/ και εκκλησιαστικό όργανο. Τα 5 κείμενα που συνήθως μελοποιούνται είναι: (α) Kyrie eleison (Κύριε ελέησον) (β) Gloria (Δόξα εν Υψίστοις Θεώ) (γ) Credo (Πιστεύω) (δ) Sanctus - Benedictus (Άγιος, Άγιος. Ευλογημένος ο ερχόμενος) (ε) Agnus Dei (Αμνός Θεού). (Ε' ενότητα, 1α "Ταξιδεύω με τη μουσική. Ταξίδι στο παρελθόν 1")

Μέτρο. Το μέτρο είναι η παράμετρος που μας δείχνει την περιοδική επανάληψη του τονισμένου ανάμεσα στους ρυθμικούς παλμούς. (Β' ενότητα, 3, "Ανεβαίνω τη σκάλα")

Μπαντινερί (Badinerie). Είναι σύντομος και ζωηρός χορός. Πήρε το όνομά του από τη Γαλλική λέξη badiner που σημαίνει "αστειεύομαι". Είναι ένας από τους χορούς που περιστασιακά περιλαμβάνονται στη Σούιτα του 18ου αιώνα. Ίσως η πιο γνωστή "μπαντινερί" (badinerie) είναι αυτή από την Ορχηστρική Σούιτα αρ. 2 του Γιόχαν Σεμπάστιαν Μπαχ. (Δ' ενότητα, 2, "Α, Β στη σειρά")

Μπορντούν. Συστοιχία δύο φθόγγων σε απόσταση 5ns ή 4ns καθαρής, χαμηλής νηπτικής περιοχής όσον αφορά το ύψος των φθόγγων, που συνοδεύουν μια μελωδία. (Β' ενότητα, 2α, "Μουσική σε πέντε τόνους 1")

Οπλισμός. Οι αλλοιώσεις που γράφονται στην αρχή κάθε πενταγράμμου για να δηλώσουν την τονικότητα της σύνθεσης. Η χρήση του οπλισμού καθιστά περιττή την ανάγκη να σημειώνονται μέσα στη σύνθεση οι "αλλοιώσεις" των φθόγγων που τις φέρουν. (Ζ' ενότητα "As κάνουμε μια Επανάληψη 2")

Οστινάτο (ιτ. επίμονο) είναι ένα μουσικό σχήμα το οποίο επαναλαμβάνεται πολλές φορές σε μέρος ενός κομματιού ή σε ολόκληρο το κομμάτι. (Β' ενότητα, 1β, "Επιμένω μουσικά 2") Υπάρχουν 4 διαφορετικά είδη οστινάτο:

- Ρυθμικό.
- Μελωδικό.
- Αρμονικό (όπου επαναλαμβάνεται μια σειρά συγχορδιών).
- Συνδυασμός των πιο πάνω.

Πεντατονική Κλίμακα (βλ. "Κλίμακα").

Πτσικάτο (ιτ. Pizzicato). Οδηγία στους εκτελεστές εγχόρδων να παράγουν τους φθόγγους με τσίμπημα της χορδής και όχι με το δοξάρι. (Ε' ενότητα, 1β, "Ταξιδεύω με τη μουσική. Ταξίδι στο παρελθόν 2")

Πολυρυθμία. Οι διαφορετικοί ρυθμοί που μπορεί να συνυπάρχουν χρονικά (ταυτόχρονα) αλλά μπορεί και να εναλλάσσονται κατά τη ροή ενός κομματιού. (Α' ενότητα, 1 "Διάλογοι στην ήπειρο του ρυθμού")

Σουίτα. Η λέξη σημαίνει "ακολουθία", "κομμάτια στη σειρά". Αρχικά σύνθεση ενόργανης μουσικής σε αρκετά μέρη (συνήθως σε χορευτικό ύφος) και αντίθετα μεταξύ τους, ως προς το χαρακτήρα. Κατά το 17ο και 18ο αιώνα ήταν μια από τις σημαντικότερες φόρμες ενόργανης μουσικής με τα περισσότερα μέρη, σε απλή διμερή μορφή. Αργότερα, ο τίτλος δόθηκε σε έργα ελαφρύτερου τύπου καθώς και σε επιλογές τμημάτων από όπερες ή μπαλέτα. Νεοκλασικοί συνθέτες του 20ού αιώνα (π.χ. ο Στραβίνσκι) επανέφεραν τον όρο σε χρήση. Έφτασε σε τελειότητα στα

έργα του Γιόχαν Σεμπάστιαν Μπαχ. Κατά το 19ο αιώνα είχε την έννοια της ορχηστρικής επιλογής μερών από ένα, μεγάλης κλίμακας, έργο (π.χ. η Σουίτα Μπαλέτου "Καρυοθραύστης", Σουίτα από την όπερα "Κάρμεν"). Σημαίνει, επίσης, μια σειρά από περιγραφικά κομμάτια με τίτλο (π.χ. "Οι Πλανήτες" του Γκούσταβ Χολστ) ή χωρίς τίτλο (π.χ. "Memento" του Στοκκάουζεν). (Β' ενότητα, β, "Επιμέτω μουσικά 2")

Στακάτο (π. Staccato). Σημαίνει διακεκομμένο. Είναι ο τρόπος που παίζεται μια νότα (κοφτά), ώστε να διαρκεί λιγότερο από την αξία της και να χωρίζεται από την επόμενη. Στη μουσική γραφή συμβολίζεται με μια τελίτσα και μπαίνει πάνω από τη νότα. (Γ' ενότητα, "As κάνουμε μια Επανάληψη 1")

Συγκοπή. Είναι η μεταβίβαση του τονισμού από το ισχυρό μέρος του μέτρου στο ασθενές. Χρησιμοποιείται για να ποικίλλει τη θέση του τονισμού των φθόγγων, ώστε να αποφευχθεί ο μονότονος ρυθμός. (Β' ενότητα, 2α, "Μουσική σε πέντε τόνους 1")

Συγχορδία. Συνήκηση συνδυασμού φθόγγων που συνήθως δεν είναι λιγότεροι από τρεις. Η χρήση των συγχορδιών είναι το βασικό θεμέλιο της αρμονίας. (Δ' ενότητα, 4, "Μουσική σε κύκλο")

Σύζευξη διάρκειας. Είναι η καμπύλη γραμμή (τόξο σύζευξης) που ενώνει φθογγόσημα του ίδιου τονικού ύψους σε ένα φθόγγο, ακόμη και μεταξύ διαφορετικών μέτρων, παράγοντας έτσι μεγαλύτερες αξίες. Οι φθόγγοι που ενώνονται με σύζευξη διάρκειας λέγονται κρατημένοι ή δεμένοι φθόγγοι. (Ε' ενότητα μαθ. 1α, "Ταξιδεύω με τη μουσική. Ταξίδι στο παρελθόν 1").

Σύζευξη προσωδίας. Συμβολίζεται με τόξο σύζευξης σε φθόγγους διαφορετικού ύψους. Η εκτέλεση των φθόγγων γίνεται χωρίς διακοπή, legato (δεμένα). (Ε' ενότητα, 1α, "Ταξιδεύω με τη μουσική. Ταξίδι στο παρελθόν 1")

Συμφωνία. Η Συμφωνία είναι ένα μεγάλης

κλίμακας έργο για συμφωνική ορχήστρα, που αποτελείται συνήθως από τρία ή τέσσερα μέρη. Πριν από το 18ο αιώνα, ο όρος Συμφωνία χρησιμοποιήθηκε και για μικρότερης κλίμακας έργα, που παίζονταν από μικρές ομάδες οργάνων. (Ε' ενότητα, 2, "Ταξιδεύω με τη μουσική. Στη χώρα του παραμυθιού")

Τέμπο (π. Tempo). Η ταχύτητα με την οποία εκτελείται ένα μουσικό κομμάτι. Μπορούμε έτσι να μιλούμε σε αργό ή γρήγορο τέμπο. Το σωστό τέμπο για ένα έργο εξαρτάται από το ίδιο το έργο και από τις οδηγίες του συνθέτη (π.χ. *moderato*, *andante*, *allegro*). (Β' ενότητα, 3, "Ανεβαίνω τη σκάλα")

Τετράφωνη Μικτή Χορωδία: Αποτελείται από δύο γυναικείες φωνές, μία ψηλότερη και μία χαμηλότερη (Soprano, Alto) και δύο ανδρικές που είναι επίσης μία ψηλότερη και μία χαμηλότερη (Tenore, Basso). Υπάρχουν και άλλα είδη χορωδιών, όπως ανδρική χορωδία, γυναικεία χορωδία, παιδική χορωδία κ.ά. (Ε' ενότητα, 1α, "Ταξιδεύω με τη μουσική. Ταξίδι στο παρελθόν 1")

Τονισμός (Accent). Η έμφαση που δίνεται σε ένα συγκεκριμένο φθόγγο ή φθόγγους. (Ε' ενότητα, 2, "Ταξιδεύω με τη μουσική. Στη χώρα του παραμυθιού")

Τόνος. Το διάστημα μεταξύ δύο συνεχών βαθμίδων σε μια κλίμακα, που περιέχει δύο ημιτόνια π.χ. ΝΤΟ-ΡΕ κ.λπ. (Β' ενότητα, 3, "Ανεβαίνω τη σκάλα")

Τσάμικος. Παραδοσιακός ελληνικός χορός κατά παράδοση ανδρικός, λεβέντικος που χορεύεται κυκλικά σε μέτρο $\frac{3}{4}$. Έχει χαρακτηριστικό ρυθμικό σχήμα και περιλαμβάνει εντυπωσιακές φιγούρες του πρώτου χορευτή. Ο ρυθμός του Τσάμικου θεωρείται έκφραση της λεβεντιάς και έχει χρησιμοποιηθεί από πολλούς Έλληνες συνθέτες σε γνωστά τραγούδια και άλλα έργα τους. (ΣΤ' ενότητα μαθ. 1β, "Χορεύω Ελληνικά 2. Τσάμικος")

Χρωματική κλίμακα. Είναι η κλίμακα που αποτελείται από 12 νότες που έχουν μεταξύ

tous η μία από την άλλη απόσταση ημιτονίου. Για να γίνει αυτό, χρησιμοποιούνται φυσικές νότες, μαζί με νότες με διέσεις και νότες με υφέσεις. Συνήθως στο ανέβασμα της κλίμακας χρησιμοποιούνται νότες φυσικές μαζί με νότες με διέσεις, ενώ στο κατέβασμα νότες φυσικές μαζί με νότες με υφέσεις (ΣΤ' ενότητα, 2, "Χορεύω ευρωπαϊκά. Το Bals").

Ξενόγλωσσοι

Accelerando (ιτ.). Σταδιακή επιτάχυνση. (Ε' ενότητα, 2, "Ταξιδεύω με τη μουσική. Στη χώρα του παραμυθιού")

Allegro. Γρήγορα, ζωντανά. (Β' ενότητα, 3, "Ανεβαίνω τη σκάλα")

Andante. Περιπατητά, σε μέτρια ταχύτητα. (Β' ενότητα, 3, "Ανεβαίνω τη σκάλα")

A tempo (ιτ.). Επαναφορά στην αρχική ταχύτητα εκτέλεσης του κομματιού ή μέρους του μετά από πρόσκαιρη αλλαγή της ταχύτητάς του. (Ε' ενότητα, 2, "Ταξιδεύω με τη μουσική. Στη χώρα του παραμυθιού")

Crescendo (ιτ.). Σταδιακή αύξηση της έν-

τασης του ήχου. (Ε' ενότητα, 2, "Ταξιδεύω με τη μουσική. Στη χώρα του παραμυθιού")

Diminuendo (ιτ.). Σταδιακή μείωση της έντασης του ήχου. (Ε' ενότητα, 2, "Ταξιδεύω με τη μουσική. Στη χώρα του παραμυθιού")

Rallentando (ιτ.). Σταδιακή επιβράδυνση. Σε συντομογραφία σημειώνεται ως rall. Είναι συνώνυμο με το ritardando. (Ε' ενότητα, 2, "Ταξιδεύω με τη μουσική. Στη χώρα του παραμυθιού")

Legato. Είναι η εκτέλεση της μουσικής κατά τρόπο που να μην υπάρχει αντιληπτό κενό ανάμεσα στους φθόγγους, δηλαδή 'δεμένοι' και όχι στακάτο. Υποδεικνύεται με μια καμπύλη γραμμή ή σύνδεση προσωδίας. Στα έγχορδα, όπου υπάρχει η οδηγία λεγκάτο οι φθόγγοι παίζονται με μια δοξαριά ενώ στη φωνητική μουσική τραγουδιούνται με μια αναπνοή. (Γ' ενότητα "As κάνουμε μια Επανάληψη 1")

Moderato. (ιτ. μέτρια). Ένδειξη που χρησιμοποιείται για προσδιορισμό της ταχύτητας εκτέλεσης ενός μουσικού κομματιού και σημαίνει μέτρια, συγκρατημένη ταχύτητα. (Α' ενότητα, 2, "Μουσικοί διάλογοι και αντίφωνα")

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

Ελληνικό**A**

Αγγλικό κόρνο. (Cor anglais), Β' ενότ., 2α

αερόφωνα, Α' ενότ., 1 κεφ.4

αλλοιώσεις, Όροι/Εννοιες

Αναίρεση, Γ' ενότ.

Αντιφωνία, Α' ενότ., 1 Όροι/Εννοιες

Άξιον Εστί, ΣΤ' ενότ., 2

Αρλεζιάνα, Β' ενότ., 1α

Άρπα, Α' ενότ., 1, ΣΤ' ενότ., 3

Αρχαίες φωνές παιδιών, Α' ενότ., 3

Ατμόσφαιρες (Γκυόργκι Λιγκέτι), Μάθ. 24 Αφρικάνικη Μουσική, Η' ενότ., 1

B

Βαγγέλης Παπαθανασίου, Β' ενότ., 1β

Βαλς, ΣΤ' ενότ., 3, Όροι/Εννοιες

Βιολί, Γ' ενότ., ΣΤ' ενότ., 1

Βαρκαρόλα ("Τα παραμύθια του Χόφμαν", Ζακ Όφφενμπαχ), Η' ενότ., 1, Όροι/Εννοιες

Βυζαντινά αντίφωνα, Α' ενότ., 2 Όροι/Εννοιες

Γ

Γαλλικό κόρνο, Β' ενότ., 1α

Γέλιο, γέλιο και τραγούδι (Laughing and Singing), Γ' ενότ.

Γερμανική Λειτουργία (Deutsche Messe), D872, για Χορωδία, Ορχήστρα και εκκλησιαστικό όργανο, Ε' ενότ., 1α

Γιαλό-γιαλό, Α' ενότ., 2

Για την Ελίζα (Für Elise), Β' ενότ., 2

Γιόζεφ Στράους, Ε' ενότ., 2

Γιόχαν ο ΙΙ Στράους, Ε' ενότ., 2

Γκλισσάντο, Α' ενότ., 3, Όροι/Εννοιες

γκλόκενσπλ (glockenspiel), Ε' ενότ., 2

Γκονγκ, Β' ενότ., 2β

γκονγκ νερού, Η' ενότ., 1

γραφική παρτιτούρα, Α' ενότ., 3

Γκρίγκ Ένβαρντ (Grieg Edvard), Ε' ενότ., 2, Η' ενότ., 1

Δ

Δέκα παλικάρια, Δ' ενότ., 1

Δεκάτα Έκτα, Δ' ενότ., 3

δεσπόζουσα συχορδία (V), Ε' ενότ., 1β

δευτερεύουσες ιδιότητες του ήχου, Α' ενότ., 3

διάρκεια, Α' ενότ., 3

Δίεση, Γ' ενότ.

διμερές μέτρο, Δ' ενότ., 1

διμερής μορφή, Δ' ενότ., 2, Όροι/Εννοιες

διπλή γλωττίδα, Β' ενότ., 2α

Δοξαστικόν ("Άξιον Εστί", Μίκη Θεοδωράκη), ΣΤ' ενότ., 1β

Δόξα στ' όνομά Του (από τη "Γερμανική Λειτουργία"), Ε' ενότ., 1α

Δώδεκα παιδιά (Τα τραγούδια του δρόμου), Δ' ενότ., 3

Ε

Έγια Μόλα (Row, row, row the boat), κανόνας, Β' ενότ., 1β

Έγχορδα, Α' ενότ., 4.

έγχορδα τοξωτά, Α' ενότ., 4

Είδη φωνών, Ε' ενότ., 1α

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

Έκφραση, Α' ενότ., 3

ελέφαντας (Το καρναβάλι των ζώων),
Γ' ενόττητα

Ελληνικοί χοροί για έγχορδα, Δ' ενότ., 1

ελλιπές Μέτρο, Δ' ενότ., 3, Όροι/Εννοιες

Εμβατήριο (Σουίτα μπαλέτου "Καρυο-
θραύστης"), Ε' ενότ., 1β, Όροι/Εννοιες

Ένα νερό κυρά Βαγγελιώ, Η' ενότ.

Έντβαρντ Γκρίνγκ (Edvard Grieg), Η' ενότ.

Ένταση, Α' ενότ., 3

Έντελβάϊς, Ε' ενότ., 1α

ερώτηση-απάντηση (call and
response), Α' ενότ., 1, Γ' ενότ.

Ζ

Ζαμπέτας Γιώργος, Δ' ενότ., 1

Ζορμπάς, (Φινάλε από το μπαλέτο "Ζορ-
μπάς ο Έλληνας"), Δ' ενότ., 1

Η

**Η ασχημούλα πριγκίπισσα των
παγόδων** (Η μάνα μου η χήνα),
Β' ενότ., 2

Η κατάκτηση του Παραδείσου, Β' ενότ.,
1β

Ηπειρώτικος, Δ' ενότ., 1

Η μελωδία της Ευτυχίας (The Sound of
Music), Β' ενότ., 3, Ε' ενότ., 1α

Ημπόνιο, Β' ενότ., 3, Όροι/Εννοιες

Η μουσική θα ζει (Himmel und Erde),
Γερμανικός Κανόνας, Β' ενότ., 3

Η ορχήστρα, κανόνας, Α' ενότ., 4

Η σκάλα της χαράς (Do-Re-Mi),
Β' ενότ., 3.

Ήταν πικρές οι μέρες μας (από το έργο

"Οι γειτονιές του κόσμου"), Δ' ενότ., 4

Ήχος, Α' ενότ., 3

Ηχώ, Α' ενότ., 2

Θ

Θαλασσινός σκοπός (δίφωνος Κανό-
νας), ΣΤ' ενότ., 1α

Θεοδωράκης Μίκης,
Δ' ενότ. μαθ. 1, ΣΤ' ενότ., 1β

Ι

ιδιότητες του ήχου, Α' ενότ., 3

Ιδιόφωνα, Α' ενότ., 1, Α' ενότ., 4

Ιμπρεσσιονισμός, Β' ενότ., 2α

Κ

Καγκουρώ (Το Καρναβάλι των Ζώων),
Ε' ενότ., 2

Καλαματιανός" (αρ. 8 από το έργο "36
Ελληνικοί Χοροί"), ΣΤ' ενότ., 1α,
Όροι/Εννοιες

Καλαματιανός" ("Μια μικρή λευκή
αχιβάδα" για πιάνο, έργο 1), ΣΤ' ενότ., 1α

καλαμένιοι αυλοί, Α' ενότ., 1

Καλότυχα είναι τα βουνά, Α' ενότ., 1

καν-καν, Β' ενότ., 3

Κανόνας, Β' ενότ., 1β, Όροι/Εννοιες

Καριγιόν, Β' ενότ., 1α

Κάρμεν (Carmen, Εισαγωγή, Ζώρζ Μπιζέ),
Ζ' ενότ.

Καρυοθραύστης (Σουίτα Μπαλέτου),
Ε' ενότ., 1β

Καταιγίδα ("Συμφωνία αρ. 6, Ποιμενική",
Λούντβιχ βαν Μπετόβεν) Η' ενότ.

Καταιγίδα στη θάλασσα ("Η επιστροφή του Πέερ Γκυντ", Σουίτα αρ.2, Έντβαρντ Γκρίνγκ), Η' ενότ.

Κάτω στου Βάλτου, ΣΤ' ενότ., 1β

Κέμπτον Κλάιβ (Kempston Clive), Ζ' ενότ. Κηλαϊδόνης Λουκιανός, ΣΤ' ενότ., 1β

Κιθάρα, Ε' ενότ., 1α

Κλαρίνο, Γ' ενότ.

Κλίμακα, Β' ενότ., 3, Όροι/Έννοιες

Κλίμακα της Λα Ελάσσονος Αρμονικής, ΣΤ' ενότ., 1α, Όροι/Έννοιες

κλίμακα της Ντο μείζονος, Β' ενότ., 3

κλίμακα της Φα μείζονος, Δ' ενότ., 3

κλίμακα της Σολ μείζονος, Γ' ενότ.

Κόνταϋ Ζόλταν (Kodály Zoltán), Δ' ενότ., 4

Κοντραμπάσο, Γ' ενότ.

Κοντσέρτο, Δ' ενότ., 4, Όροι/Έννοιες

Κοντσέρτο για τρομπέτα και ορχήστρα σε Μι ύφεση μείζονα, Δ' ενότ., 4

κορ ανγκλέ, Β' ενότ., 2α

κορώνα, Ε' ενότ., 1β, Όροι/Έννοιες

κουαρτέτο σαξοφώνων, Β' ενότ., 2β

Κου ρι Λένγκαϊ (Kou Ri Lengai), Α' ενότ., 1

Κραμπ Τζωρτζ (Crumb George), Α' ενότ., 3

Κρουστά, Α' ενότ. μαθ.4

Κυπριακή Σουίτα για βιολί και πιάνο (Άλκη Μπαλτά), ΣΤ' ενότ., 1α

Λ

Λαίντλερ, ΣΤ' ενότ., 2

Λαούτο, Α' ενότ., 1

Λειτουργία, Ε' ενότ., 1α, Όροι/Έννοιες

Λιγκέτι Γκυόργκι (Ligeti Gyorgy), Η' ενότ.

λίνντερ (lieder), Ε' ενότ., 1α.

Λιλ Λάιζα Τζέιν (Li'l Liza Jane),

Β' ενότ., 2α

Λοίζος Μάνος, Δ' ενότ. Μαθ.2,

Δ' ενότ., 3

Λύρα, Α' ενότ., 1

Μ

ΜακΦέρριν Τζούνιορ Ρόμπερτ "Μπόμπυ" (McFerrin, Jr. Robert "Bobby"), ΣΤ' ενότ., 2

Μάλυμπου (Malymbou), Γ' ενότ.

Μάουκας, Η' ενότ.

Μεμβρανόφωνα, Α' ενότ., 1

Μεταλλόφωνο, Β' ενότ., 2β

Μέτρο, Β' ενότ., 3, Όροι/Έννοιες

Μέτρο 7/8, ΣΤ' ενότ., 1α

Μήλο μου κόκκινο (παραδοσιακό τραγούδι Μακεδονίας), ΣΤ' ενότ., 1α

Μια μικρή νυκτερινή μουσική, ΣΤ' ενότ., 2

Μινουέτο, ΣΤ' ενότ., 2

Μινουέτο ("κουιντέτο εγχόρδων σε Μι μείζονα, έργο 13, αρ. 15", Λουίτζι Μποκερίνι), ΣΤ' ενότ., 2

Μινουέτο (Σερενάτα "Μια μικρή νυκτερινή μουσική", Βόλφγκανγκ Αμαντέους Μότσαρτ), ΣΤ' ενότ., 2

Μοναξιά, Α' ενότ., 3

Μονή γλωττίδα, ΣΤ' ενότ., 1β

μονομερής μορφή, Ε' ενότ., 2

Μότσαρτ Βόλφγκανγκ Αμαντέους, ΣΤ' ενότ., 2

Μουσική ποπ, Ε' ενότ., 1β

Μια μικρή λευκή αχιβάδα, ΣΤ' ενότ., 1α, ΣΤ' ενότ., 1β

Μπαλτάς Άλκνς, ΣΤ' ενότ., 1α

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

- Μπάσο κλαρινέτο**, Ε΄ ενότ., 1β
- Μπαπινερί**, (Badinerie) (από τη Σουίτα αρ.2), Δ΄ ενότ., 2, Όροι/Έννοιες
- Μπαγλαμάς**, Δ΄ ενότ., 1
- Μπαχ Γιόχαν Σεμπάστιαν**, Δ΄ ενότ., 2
- Μπέριο Λουτσιάνο**, Α΄ ενότ., 3
- Μπετόβεν Λούντβιχ βαν** (Beethoven Ludwig van), Β΄ ενότ., 1, Η΄ ενότ.
- Μπιζέ Ζωρζ** (Bizet Georges), Β΄ ενότ., 1, Ζ΄ ενότ.
- Μπλοκ Στηβ** (Block Steve), Α΄ ενότ., 3, Ζ΄ ενότ.
- Μποκερίνι Λουίτζι** (Boccherini Luigi), ΣΤ΄ ενότ., 2
- Μπορντούν**, Β΄ ενότ., 2α, Όροι/Έννοιες
- Μορφή Ροντό**, Δ΄ ενότ., 3, Ευρετήριο
- Μπρίττεν Μπέντζαμιν** (Benjamin Britten), Α΄ ενότ., 4
- Μουσική των νερών**, Δ΄ ενότ., 2
- Μπουζούκι**, Δ΄ ενότ., 1
- Ν**
- Να η Ορχήστρα**, θέμα από το έργο "Οδηγός στην Ορχήστρα", Α΄ ενότ., 4
- Νάυμαν Μάικλ** (Nyman Michael), Β΄ ενότ., 1α
- Νέγρικα**, Α΄ ενότ., 2
- νότα Σι ύφεση**, Δ΄ ενότ., 2
- νότα Σολ δίεση**, ΣΤ΄ ενότ., 1α
- Ντβόρζακ Άντονιν** (Dvorak Antonin), Β΄ ενότ., 2α
- Ντεμπυσύ Κλωντ**, Β΄ ενότ., 2β
- νυχτά μουσικά όργανα**, Δ΄ ενότ., 1
- Ξ**
- Ξυλόφωνο**, Β΄ ενότ., 2β
- Ο**
- Ο βασιλιάς των λιονταριών** (The Lion King), Β΄ ενότ., 1α
- Οδηγός στην ορχήστρα για νέους**, Α΄ ενότ., 4
- Οι πλανήτες**, Γ΄ ενότ.,
- Ο κούκος** (Το καρναβάλι των ζώων), Γ΄ ενότ.,
- Οπλισμός**, Γ΄ ενότ., Όροι/Έννοιες
- Ορφέας στον Κάτω Κόσμο**, Β΄ ενότ., 3
- Οστινάτο**, Β΄ ενότ., 1α, Γ΄ ενότ., Όροι/Έννοιες
- Όφφενμπαχ Ζακ** (Offenbach Jacques), Β΄ ενότ., 3, Η΄ ενότ.
- Π**
- Παγόδες**, Β΄ ενότ., 2β
- Παιχνίδια του Νερού για πιάνο** ("Jeux d'eau", Μωρίς Ραβέλ), Η΄ ενότ.
- παραδοσιακό κλαρίνο**, ΣΤ΄ ενότ. μαθ. 1β
- παύση τετάρτου**, Ε΄ ενότ., 2
- Πέερ Γκυντ**, (Peer Gynt), Α΄ ενότ., 1 Ε΄ ενότ., 2
- πεντατονική κλίμακα**, Β΄ ενότ., 1α, Όροι/Έννοιες
- Πέντε ελληνικοί χοροί για έγχορδα**, Δ΄ ενότ. 1
- Πιάνο**, Β΄ ενότ. Μαθ.3, ΣΤ΄ ενότ., 1α
- Πίκολο**, Ε΄ ενότ., 1β
- πιτσικάτο**, Ε΄ ενότ., 1β, Όροι/Έννοιες
- Πνευστά**, Α΄ ενότ., 4
- πνευστά ξύλινα**, Α΄ ενότ., 4
- πνευστά χάλκινα**, Α΄ ενότ., 4
- Πόλκα**, Ε΄ ενότ., 2

- Πολυρυθμία**, Α' ενότ., 1, Όροι/Εννοιες
- Πουλιά που πετούν** (Το καρναβάλι των ζώων), Γ' ενότ.
- Προγραμματική μουσική**, Η' ενότ.
- Πρόσωπα με μεγάλα αφτιά** (γάιδαροι) (Το καρναβάλι των ζώων), Β' ενότ., 1, Γ' ενότ.
- Ρ**
- Ραβέλ Μωρίς** (Ravel Maurice), Β' ενότ. μαθ. 2β, Η' ενότ.
- Ρέσι**, ΣΤ' ενότ., 1α
- Ροντό**, Δ' ενότ., 4
- Ρότζερς Ρίτσαρντ** (Rodgers Richard), Β' ενότ., 3, Ε' ενότ., 1α
- Ρίμσκι-Κόρσακοφ Νικολάι** (Rimsky-Korsakov Nikolai), Δ' ενότ., 3
- Ρυθμοί τρένου** (Στηβ Μπλοκ/Κλάιβ Κέμπτον), Ζ' ενότ., 3
- Σ**
- Σαξόφωνο**, Β' ενότ., 1β
- Σαιντ-Σανς Καμίγ** (Saint-Saens Camille), Β' ενότ., 3, Γ' ενότ., Ε' ενότ., 2
- Σεκουέντζα III για γυναικεία φωνή**, Α' ενότ., 3
- Σ' ένα κατάστημα ρολογιών**, Δ' ενότ., 2
- Σκαλκώτας Νίκος**, Δ' ενότ., 1, ΣΤ' ενότ., 1α, ΣΤ' ενότ., 1β
- Σουίτα**, Β' ενότ., 1α, Δ' ενότ., 2, Όροι/Εννοιες
- Σουίτα Πέερ Γκυντ**, Ε' ενότ., 2
- Σουίτα "Χάρυ Γιάνος"**, Δ' ενότ., 4
- Σουμπερτιάδες**, Ε' ενότ., 1α
- Σούμπερτ Φραντς (Schubert Franz)**, Ε' ενότ., 1α
- Στάνιερ Χανς Κρίστοφ** (Steiner Hans-Christoph), Α' ενότ., 3
- Στακάτο**, Ε' ενότ., 2, Όροι/Εννοιες
- Στέκω εμπρός Σου ευλαβικά**, Α' ενότ., 2
- Στο νησί της Αϊόνα** (Iona Boat Song)
- "Στον ωραίο γαλάζιο Δούναβη"**, έργο 134, ΣΤ' ενότ., 2
- Στο παλάτι του βασιλιά του βουνού** (από τη Σουίτα "Πέερ Γκυντ"), Ε' ενότ., 2
- Στράους Γιόζεφ** (Strauss Joseph), Ε' ενότ., 2
- Στράους ο II Γιόχαν** (Strauss II Johann), Ε' ενότ., 2, ΣΤ' ενότ., 2
- Συγκοπή**, Β' ενότ., 2α, Όροι/Εννοιες
- Συγχορδία**, Δ' ενότ., 4, Όροι/Εννοιες
- Συγχορδίες I και V** (τονική και δεσπόζουσα), Ε' ενότ., 1β
- Συγχορδίες I και IV** (τονική και υποδεσπόζουσα), Δ' ενότ., 4
- Σύζευξη διαρκείας**, Όροι/Εννοιες
- Σύζευξη προσωδίας**, Όροι/Εννοιες
- Συμφωνία**, Όροι/Εννοιες
- Συμφωνία του Νέου Κόσμου**, Β' ενότ., 2α
- συμφωνική ορχήστρα**, Α' ενότ., 4
- Σύρε το χορό** (Laugh, Ha, Ha), κανόνας, Δ' ενότ., 1
- Συρτάκι** (από την ταινία "Η κόρη μου η σοσιαλίστρια"), Δ' ενότ., 1
- Σώσον Ημάς**, Α' ενότ., 2
- Τ**
- Τα αλάνια** (Χασαποσέρβικο), Δ' ενότ., 1
- Τα θερινά τα σινεμά**, ΣΤ' ενότ., 2
- Τέμπο** (ιτ. Tempo), Όροι/Εννοιες

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

τετραμερές μέτρο, Ε' ενότ., 2

τετράφωνη μικτή χορωδία, Όροι/Έννοιες

τεχνικές φωνητικής εκτέλεσης, Α' ενότ., 3

τραγούδια δουλειάς, Α' ενότ., 2

Το αίγιγμα (από την όπερα "Χένσελ και Γκρέτελ") Ε' ενότ., 1β

Το Βιεννέζικο Μουσικό Ρολόι (Σουίτα "Χάρυ Γιάνος"), Δ' ενότ., 3

Το Καρναβάλι των Ζώων, Β' ενότ., 3

Το λεμονάκι, Ζ' ενότ.

Το νανούρισμα του Jimbo, Β' ενότ., 2β

τονική συγχορδία (I), Δ' ενότ., 4

Τονισμός, Ε' ενότ., 3, Όροι/Έννοιες

Τόνος, Β' ενότ., 3, Όροι/Έννοιες

Το πέταγμα της άγριας μέλισσας, Δ' ενότ., 3

Το Πρώτο Ροντό, Δ' ενότ., 4

Του γάμου (Κυκλαδίτικο), Ε' ενότ., 1α

Τούμπα, Γ' ενότ.

36 Ελληνικοί χοροί, ΣΤ' ενότ., 1β

Τριημιτόνιο, ΣΤ' ενότ., 1α

Τριμερές μέτρο, Ε' ενότ., 1α

Τριμερής μορφή, Ε' ενότ., 1β

Τρομπέτα, Δ' ενότ., 4

Τρομπόνι, Γ' ενότ., 1

Τσαϊκόφσκι Πιότρ Ίλιτς (Tchaikovsky Piotr Iliyich), Ε' ενότ., 1β

Τσάμικος, ΣΤ' ενότ., β, Όροι/Έννοιες

Τσάμικο (Διονύση Σαββόπουλου), ΣΤ' ενότ., 1β,

Τσάμικος (Μάνου Χατζιδάκι), ΣΤ' ενότ., 1β,

Τσάμικος ("Μια μικρή λευκή αχιβάδα" για

πιάνο Μάνου Χατζιδάκι), ΣΤ' ενότ., 1β,

Τσάμικος ("36 Ελληνικοί Χοροί" Νίκου Σκαλκώτα), ΣΤ' ενότ., 1β,

Τσελέστα, Β' ενότ., 2β, Ε' ενότ., 1β

Τσε Τσε Κούλε (Kye Kye Kule), Α' ενότ., 1

Τσιτσάνης Βασίλης, Δ' ενότ., 1

Τύμπανα νερού, Η' ενότ., 1

τύμπανα Ορχήστρας (ιτ. timpani, αγγλ. Kettledrums), Ε' ενότ., 2

Υ

Ύδραυλις, Η' ενότ., 1

Υποδεσπόζουσα συγχορδία (IV), Δ' ενότ., 4

Ύψος, Α' ενότ., 3

Φ

φαγκότο (ιτ. Fagotto, αγγλ. Bassoon), Ε' ενότ., 2

Φαλτσέτο, ΣΤ' ενότ., 2

Φλάουτο, Γ' ενότ.

Χ

Χαίντελ Γκέοργκ Φρήντριχ, Δ' ενότ., 2

Χάμμερστάιν ΙΙ Όσκαρ (Hammerstein II Oscar), Ε' ενότ., 1α

Χατζιδάκις Μάνος, ΣΤ' ενότ., 1α, ΣΤ' ενότ., 1β

Χάυντν Γιόζεφ (Joseph Haydn), Δ' ενότ., 4

Χελώνες (Το Καρναβάλι των ζώων), Δ' ενότ., 3

Χολστ Γκούσταβ, Γ' ενότ.

Χορδόφωνα, Α' ενότ. Μαθ. 1, Α' ενότ., 4

Χορωδία, Ε' ενότ., 1α

Χούμπερντινκ Ένγκελμπερτ
(Humperdinck Engelbert), Ε' ενότ., 1β

Χροιά (ηχώχρωμα), Α' ενότ., 3

χρωματική κλίμακα, ΣΤ' ενότ., 2,
Όροι/Εννοίες

Ψ

Ψαροπούλα, Γ' ενότ.

Ξενόγλωσσο

Accelerando, Ε' ενότ., 2, Όροι/Εννοίες

Agogo, Α' ενότ., 1

Akamba, Α' ενότ., 1

Allegro, Β' ενότ., 3, Όροι/Εννοίες

Andante, Β' ενότ., 3, Όροι/Εννοίες

a tempo, Ε' ενότ., 2, Όροι/Εννοίες

Bantu, Α' ενότ., 1

Baobab, Α' ενότ., 1

bass-drum, Α' ενότ., 1

Bresgan Cesar, Γ' ενότ.

call and response, Α' ενότ., 1

Crescendo, Ε' ενότ., 1, Όροι/Εννοίες

Diminuendo, Ε' ενότ., 2, Όροι/Εννοίες

Djembe, Α' ενότ., 1

Kookaburra, κανόνas, Δ' ενότ., 3

Kikamba, Α' ενότ., 1

Legato, Όροι/Εννοίες

Life is Life, Β' ενότ., 1β

Moderato, Α' ενότ., 2, Όροι/Εννοίες

Musical, Β' ενότ., 3

Obukamo, Α' ενότ., 1

Opus, Β' ενότ., 1β

Pizzicato Polka opus 234, Ε' ενότ., 2

Rallentando, Ε' ενότ., 2, Όροι/Εννοίες

Sakura, Β' ενότ., 2α

Sansa, Α' ενότ., 1 sese, Α' ενότ., 1

Songs for Tony, Β' ενότ., 1β

Spirituals, Α' ενότ., 2.

Staccato, Γ' ενότ.

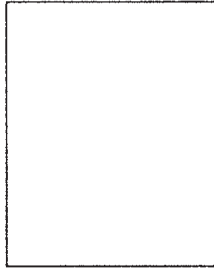
Standing in the need of prayer,
Α' ενότ., 2

tempo, Β' ενότ., 3

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.